

dr hab. Maciej Pabich
Dziedzina – sztuki muzyczne
Dyscyplina – instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu
Wydział Instrumentalny

Poznań, dnia 23.01.2018

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ
Pana mgra Daniela Rybaka

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi, Wydział Fortepianu, Organów, Klawesynu i Instrumentów Dawnych; pismo z dnia 20 listopada 2017 roku; zlecenie przyjęte w oparciu o Ustawę z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.).

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu i Instrumentów Dawnych Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi z dnia 23.09.2015 r. w sprawie:

- wszczęcia mgr Danielowi Rybakowi przewodu na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka, w specjalności gra na fortepianie i wyznaczenia promotora pracy doktorskiej
- wyznaczenia recenzentów

W świetle art. 6 ust. 1,3 Ustawy z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Do pisma z dnia 20.11.2017 informującego mnie o wszczęciu przez Radę Wydziału przewodu doktorskiego mgra Daniela Rybaka i wyznaczeniu mnie recenzentem jego pracy doktorskiej dołączono dokumentację przewodową: kopię Uchwały o wszczęciu przewodu doktorskiego (23.09.2015), kopię Uchwały o wyznaczeniu promotora (23.09.2015) oraz kopię Uchwał o wyznaczeniu recenzentów (23.09.2015).

Złożona przy wniosku dokumentacja została przez Kandydata prawidłowo przygotowana.

Dane o Kandydacie:

Pan mgr Daniel Rybak urodził się 20 września 1988 roku w Sieradzu, gdzie w 2001 roku ukończył Szkołę Podstawową oraz Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia w klasie fortepianu mgr E. Górskiej. Edukację muzyczną kontynuował w PSM II stopnia w Zduńskiej Woli w klasie dra W. Holtza. W 2013 r. ukończył studia II stopnia w Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi w Klasie Fortepianu prof. M. Koreckiej-Soszkowskiej i dra W. Holtza. Od 2013 roku był słuchaczem studiów doktoranckich w macierzystej uczelni.

W czasie studiów uczestniczył w kursach pianistycznych pod kierunkiem m. in. prof. Andrzeja Jasińskiego, prof. Olgi Rusiny, prof. Petera Eflera, prof. Adama Wodnickiego. Dwukrotnie brał udział w Międzynarodowym Festiwalu Muzycznym „Strawiński i Ukraina” w Łucku. Jako kameralista brał udział w Koncercie Roku w ramach Festiwalu Sztuki Młodych w Poznaniu, XVIII Międzynarodowym Konkursie Muzyki Kameralnej im. K. Bacewicza w Łodzi oraz XVIII Międzynarodowym Konkursie Muzyki Kameralnej w Illzach. W 2014 roku brał udział w realizacji nagrania materiału dźwiękowego znajdującego się na płycie DUX 1227 (2015) *Clarigotto Mendelssohn Brahms Bruch*.

Od 2014 roku jest pedagogiem i akompaniatorem w PSM I stopnia w Kędzierzynie-Koźlu oraz w PSM I stopnia w Krapkowicach. W roku akademickim 2014-2015 był akompaniatorem w Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi.

Działalność artystyczna Doktoranta skupia się przede wszystkim na uprawianiu muzyki kameralnej w różnych konfiguracjach, natomiast repertuar solowy świadczy o zacięciu wybitnie wirtuozowskim.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska Pana mgra Daniela Rybaka pod tytułem „**Emocjonalność muzyki fortepianowej Nikolaia Medtnera-implikacje stylistyczne na przykładzie wybranych sonat fortepianowych**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyty CD) oraz z opisu, stanowiących pracę pod wyżej wymienionym tytułem.

Ocena dzieła artystycznego

Płyta CD będąca artystyczną częścią pracy doktorskiej zawiera nagrania wybranych sonat fortepianowych Nikolaia Medtnera. Są to w kolejności:

Sonata fortepianowa g-moll op. 22

Sonata fortepianowa f-moll *Minacciosa* op. 53 nr 2

Sonata fortepianowa e-moll *Night Wind* op. 25 nr 2

W moim mniemaniu wybór dzieł dokonany przez Kandydata wydaje się zasadny i trafny w kontekście zagadnienia zawartego w tytule pracy. Nagranie obejmuje trzy duże formy, wszystkie wymagające niewątpliwie ogromnych umiejętności od wykonawcy. Dzieła te

odznaczają się niezwykle natężeniem emocjonalnym, co w połączeniu z gęstą i wirtuozowską fakturą daje imponujący efekt. Według mnie Doktorant sprostał wyzwaniu, jakie stawia przed wykonawcą kompozytor, niemniej jako odbiorcy i pianiście nasunęły mi się pewne spostrzeżenia, dzięki którym być może wykonanie to mogłoby być jeszcze bogatsze i pogłębione pod względem wyrazu. Doktorant w swojej interpretacji jawi się jako pianista świadomy swoich umiejętności, dysponujący swobodą techniczną i precyzją gry. Daje się zauważyć ogólną dbałość o kulturę dźwięku i precyzyjną pedalizację, niemniej nie sposób oprzeć się wrażeniu dominacji pierwiastka wirtuozowskiego w prezentacji artysty.

Sonata g-moll op. 22 Wykonawca sugestywnie oddaje klimat dzieła, daje się zauważyć swobodę i opanowanie materii muzycznej. Pewien niedosyt budzi nie do końca rzetelna realizacja oznaczeń dynamicznych, zwłaszcza diminuendo, piano, pianissimo. Odnosi się wrażenie, że Doktorant lepiej czuje się w dynamice forte, fortissimo. Szersze spektrum dynamiczne niewątpliwie podniosłoby jeszcze walory wykonania. Jeśli chodzi o fakturę, chciałoby się jeszcze więcej zróżnicowania planów dźwiękowych, wyrazistszego zarysowania melodii pojawiających się w głosach środkowych lub basie, wycofanie figuracji, co niewątpliwie pomogłoby w osiągnięciu większej „przeźrzeni” w materii dźwiękowej. Fragmenty liryczne (na przykład w przetworzeniu) chciałoby się słyszeć jeszcze bardziej śpiewnie, wręcz wokalnie, zważywszy określenie kompozytora (dolce cantabile). W uzyskaniu śpiewności pomóc może pewne zaznaczenie większych interwałów. Podczas prowadzenia kantyleny zawsze większa odległość między dźwiękami wymaga pewnego przygotowania, jakby opóźnienia. Sprawi to wrażenie większej śpiewności.

W *Interludium* (Andante lugubre) uwagę moją zwróciła pewna obojętność wykonawcy, jeśli chodzi o dosłuchanie długich wartości, co według mnie osłabia efekt ponurego klimatu tej części utworu.

Sonata f-moll Minacciosa op. 53 nr 2 Wykonanie bardziej przekonuje słuchacza niż pozycja pierwsza. Czuje się jeszcze większą swobodę wykonawczą, a narracja jest bardziej sugestywna. Można odnieść wrażenie, że Doktorant lepiej czuje się w fakturze gęstej i wirtuozowskiej. Słuchając tego dzieła trudno nie zauważyć wpływów muzyki S. Rachmaninowa a także F. Liszta – tytanów muzyki fortepianowej. Niemniej w tak bogatej materii muzycznej chciałoby się słyszeć jeszcze bardziej wyrazistą i zróżnicowaną artykulację, determinowaną posępnym i groźnym nastrojem utworu. Także dynamika mogłaby być jeszcze bardziej przekonująca. Możliwości dzisiejszego fortepianu pozwalają zbudować niezwykle mocne napięcia, a odniosłem wrażenie, że Doktorant jeszcze nie do końca to wykorzystuje. Utwór, jak sama nazwa wskazuje, ma wywołać efekt grozy u słuchacza, natomiast to wykonanie bardziej jednak skłania do podziwiania możliwości wirtuozowskich artysty.

W środku utworu kompozytor umieszcza fugę, która swoim charakterem nasuwa nieodparte skojarzenie z Sonatą h-moll F. Liszta. Wykonana precyzyjnie, jednak chciałoby się jeszcze większej dbałości o wyrazistość i narracyjność artykulacji, zachowując (wg. zalecenia kompozytora) lekkość i dynamikę pianissimo, co niewątpliwie spotęgowałoby złowieszczy klimat muzyki.

Sonata e-moll Night Wind op. 25 nr 2 Wieńcząca płytę i najbardziej rozbudowana pozycja w przedstawionym programie daje słuchaczowi najwięcej satysfakcji. Odnosi się wrażenie, że Doktorant właśnie temu dziełu poświęcił najwięcej uwagi i energii. Najbardziej też prawdopodobnie odpowiada preferencjom wykonawczym Kandydata. Utwór stawia wykonawcę przed nie lada wyzwaniem, każąc mu pokonywać skomplikowaną, gęstą fakturę, a także trudności techniczne wymagające iście „kociej” zręczności. Doktorant pokonuje te trudności bez żadnych oporów, jest wrażenie, że czuje się naturalnie w tej materii muzycznej.

Niedosyt zostawia pewne zaniedbanie narracji, kantyleny. Zarówno w introdukcji, jak i w ekspozycji, a zwłaszcza w przetworzeniu, melodia wręcz czasem zanika przytłoczona gęstą fakturą. Nikołai Medtner był wszak przyjacielem Rachmaninowa i niewątpliwie pozostawał pod jego wielkim

wpływem, co widać wyraźnie w fakturze wszystkich trzech omawianych sonat. Można wręcz usłyszeć inspirację, niemalże cytaty muzyki Rachmaninowa, który przede wszystkim był melodystą i właśnie melodia była nadrzędnym elementem jego twórczości. Także realizacja określeń dynamicznych nie jest w pełni satysfakcjonująca. Często brakuje wycofania do piano, pianissimo, by zbudować jeszcze większe napięcie. Muzyka jest sztuką kontrastów, a w przypadku twórczości omawianego kompozytora właśnie kontrast wydaje się jednym z nadrzędnych czynników kreujących dzieło artystyczne.

Podsumowując, dzieło artystyczne zaprezentowane przez Doktoranta imponuje rozmachem, swobodą wykonawczą a także pewną szczerością przekazu, niemniej pozostawia wrażenie, że wykonawca posiada predyspozycje do jeszcze głębszego wyrażenia treści zawartych w wykonywanych utworach. Kreacja artystyczna powinna trzymać odbiorcę w ciągłym napięciu, niepewności, powinna być nieprzewidywalna. Pan mgr Daniel Rybak posiada niewątpliwe zalety pianisty-wirtuoza, swobodnie operującego warsztatem wykonawczym, w moim mniemaniu powinien jednak zwrócić jeszcze większą uwagę na pojęcie czasu i przestrzeni w muzyce, co niewątpliwie wpłynie pozytywnie na kontakt z odbiorcą Jego interpretacji. Jestem pewny, że jego dalszy rozwój będzie przebiegał pomyślnie na wielu płaszczyznach artystycznych

Ocena opisu dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego mgra Daniela Rybaka jest interesującą próbą przybliżenia sylwetki i scharakteryzowania twórczości rosyjskiego kompozytora Nikolaja Medtnera na przykładzie jego trzech Sonat fortepianowych. Dysertacja uzasadnia i dokumentuje założony cel artystyczny. Zawiera kolejno: wprowadzenie, zasadniczą część pracy podzieloną na 4 rozdziały, zakończenie, bibliografię i abstrakt w języku angielskim.

Rozdział I opisuje życie i przebieg kariery artystycznej Medtnera i zawiera znaczące informacje dotyczące postaci kompozytora. Autor skupia się przede wszystkim na aspekcie biograficznym, być może dla pełniejszego obrazu sylwetki rosyjskiego artysty warto byłoby w tej części pracy pokusić się o ogólną charakterystykę jego twórczości, nie tylko fortepianowej.

W Rozdziale II Doktorant podejmuje próbę spojrzenia na zagadnienie emocjonalności i ekspresji w dziedzinie sztuki muzycznej od strony naukowej, powołując się na teorie badaczy zgłębiających to zjawisko, wyciągając znaczące dla tematu pracy wnioski.

Rozdział III to próba scharakteryzowania twórczości fortepianowej N. Medtnera pod kątem różnych elementów warsztatu kompozytorskiego w powiązaniu z czynnikiem wyrazowym, emocjonalnym. Ta część pracy wydaje się znacząca o tyle, że stanowi jakby katalog głównych założeń kompozytora i przygotowuje grunt do analizy wybranych utworów w tym właśnie aspekcie.

W kluczowym dla całej pracy dysertacji Rozdziale IV każda z przedstawionych w nagraniu Sonat fortepianowych zostaje poddana wnikliwej analizie, co pozwala czytelnikowi na poznanie ich formy, zastosowanych środków kompozytorskich, charakteru i stylistyki.

Wnioski z przeprowadzonych badań autor zawarł w zakończeniu, wskazując na wysoką wartość muzyki fortepianowej N. Medtnera, jej wyjątkowe bogactwo zarówno od strony środków wykonawczych, jak i wyjątkowej emocjonalności.

Dzieło artystyczne i jego opis tworzą spójną całość i łączy je ścisły związek tematyczny. Autor wykazuje się obszerną wiedzą i orientacją w temacie pracy. Tekst został opatrzonej dość licznymi i trafnie dobranymi cytatami.

Dyskomfort w odbiorze opisu pracy mogą wywoływać dość częste błędy i nieporadności językowe pojawiające się przede wszystkim w Rozdziale I, a także nieścisłości i niedopatrzona merytoryczna, wynikające zapewne z nieuwagi.

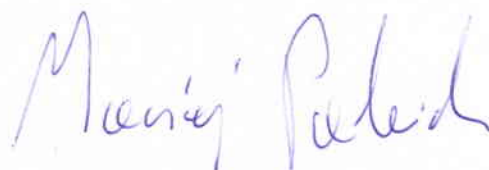
Biorąc pod uwagę skalę trudności wykonawczych dzieł Nikolaja Medtnera, a także nieukształtowane jeszcze w zasadzie tradycje interpretacyjne, Pan mgr Daniel Rybak podjął się niełatwego zadania. W moim mniemaniu ta próba w dużej części powiodła się, dzięki niewątpliwemu zaangażowaniu

Doktoranta, co pozwala mi na pozytywne podsumowanie pracy doktorskiej jako spójnej całości. Opis dzieła uzasadnia i w pełni dokumentuje założony cel artystyczny

Konkluzja

Całość pracy doktorskiej Pana mgra Daniela Rybaka, tj. dzieło artystyczne oraz jego opis, jest spójna i stanowi dla odbiorcy cenne źródło informacji o twórczości jednego z wybitniejszych kompozytorów rosyjskich XX wieku, co uważam za twórczy wkład w rozwój dziedziny sztuk muzycznych. Na uznanie zasługuje wnikliwość oraz pasja badawcza doktoranta. Autor wykazuje się solidną wiedzą zarówno historyczną, jak i z zakresu teorii muzyki. Umiejętny dobór i użycie odpowiednich narzędzi badawczych pozwoliły mu na wyciągnięcie trafnych wniosków wynikających z wnikliwej analizy.

W mojej opinii Doktorant posiada wszelkie umiejętności do prowadzenia dalszej samodzielnej działalności artystycznej i naukowej i spełnia wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003. Pracę doktorską Pana mgra Daniela Rybaka przyjmuję.

A handwritten signature in blue ink, reading "Mariusz Palech". The signature is written in a cursive, flowing style.